

Invasieven in Nederland

Het Consortium Invasieve Plantensoorten

Leni (H.) Duistermaat (Nationaal Herbarium Nederland, Postbus 9514,
2300 RA Leiden; e-mail: duistermaat@nhn.leidenuniv.nl)

De laatste decennia kent de Nederlandse flora een sterke toename van exoten.¹ De meeste van deze nieuwkomers zijn zeer bescheiden en leveren geen problemen op. Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*) is echter een duidelijk voorbeeld van een exoot die op dit moment veel overlast veroorzaakt. Soorten die door een sterke uitbreiding of verdichting van hun areaal overlast veroorzaken, worden *invasieve* soorten genoemd. De overlast van invasieve soorten (vaak kortweg *invasieven* genoemd) kan bestaan uit economische schade (bijvoorbeeld *Knolcyperus* [*Cyperus esculentus*] in de akkerbouw en het dichtgroeien van watergangen waar Grote waternavel groeit), problemen met betrekking tot gezondheid (bijvoorbeeld: allergische huidreactie bij het in contact komen met Reuzenbereklaau [*Heracleum mantegazzianum*]) en/of veiligheid (bijvoorbeeld schade aan dijken door muskusratten). Daarnaast worden wereldwijd invasieve soorten, na habitatdestructie, gezien als de tweede belangrijkste oorzaak voor de bedreiging van biodiversiteit.²⁻⁴

Veel exoten zijn ons land binnengekomen via de handel, hetzij bedoeld, bijvoorbeeld als tuin- of aquariumplant, hetzij onbedoeld als verstekeling of verontreiniging. Aangezien voorkomen beter is dan genezen, ligt het voor de hand te proberen te verhinderen, dat soorten die bij introductie met grote kans problemen gaan veroorzaken Nederland binnenkomen. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft daarom het Consortium Invasieve Plantensoorten subsidie verleend om in vier jaar tijd een informatiesysteem over potentieel invasieve exotische plantensoorten op te zetten. Doel is aan te geven, hoe groot de kans is dat exotische soorten zich bij introductie in Nederland invasief zullen gaan gedragen en hoe de potentieel invasieve soorten bij inspectie te herkennen zijn. De aandacht richt zich op vaatplanten (dus niet algen en mossen), met speciale aandacht voor aquatische planten (niet-marien), omdat er in deze groep acute problemen zijn en dreigen.

Het informatiesysteem richt zich op exotische soorten die door (direct) toedoen van de mens worden getransporteerd. Hoewel ook inheemse soorten zich plotseling sterk kunnen gaan uitbreiden en soorten uit Zuid- en Oost-Europa, bijvoorbeeld als gevolg van klimaatverandering, hun verspreidingsgebied respectievelijk noord- en westwaarts richting Nederland kunnen uitbreiden, worden deze buiten beschouwing gelaten. Zulke (deels) natuurlijke, grootschalige processen van areaaluitbreiding en -verschuiving kunnen niet worden tegengehouden.

Het Consortium Invasieve Plantensoorten bestaat uit drie partijen: het Nationaal Herbarium Nederland (NHN), de Plantenziektenkundige Dienst (PD) en Plant Research International (PRI). Het NHN (trekker van het consortium) is verantwoordelijk voor de inbreng van de taxonomische expertise. De PD is een belangrijke gebruiker van het op te zetten informatiesysteem (inspectie) en is belast met de inventarisatie van soorten die in de ecoregio waartoe Nederland behoort problemen (kunnen) veroorzaken en welke waterplanten verhandeld worden. Bij PRI wordt een promotieonderzoek opgestart om te onderzoeken hoe de invasiviteit van plantensoorten het best voorspeld kan worden.

Aangezien materiaal dat voor inspectie wordt aangeboden kan variëren van sporen of zaad, kiemplanten en vegetatieve delen tot volledig intacte, steriele tot vrucht-dragende planten, zal identificatie op basis van morfologie niet altijd mogelijk zijn. Voor morfologisch niet-identificeerbare stadia wordt bij PRI in samenwerking met NHN gekeken of het mogelijk is om soortspecifieke DNA-barcodes te ontwikkelen.

In de loop van 2007 zal de eerste selectie van soorten voor het informatiesysteem worden gemaakt. Aangezien zowel de werkvelden (handel, onderzoek) als het onderzoeksveld (flora) dynamisch zijn, zal de selectie van soorten met enige regelmaat moeten worden herzien.

Het informatiesysteem dat het Consortium Invasieve Plantensoorten in gedachten heeft zal in de nabije toekomst bij kunnen dragen aan het verminderen van de risico's van de introductie van invasieven. Het systeem en de controle op invoer kan echter niet 100% waterdicht zijn. Het is heel waardevol om vondsten van exotische soorten en de habitat waarin die worden aangetroffen aan het NHN, en eventueel de terrein-beheerder, door te geven, opdat tijdig beoordeeld kan worden of ingrijpen wenselijk is. Indien de identificatie onzeker is of de soort niet in de Heukels' Flora van Nederland⁵ staat is het raadzaam herbariummateriaal te verzamelen en mee te sturen.

1. W.L.M. Tamis. 2005. Changes in the flora of the Netherlands in the 20th century. *Gorteria* Supplement 6: 1–233.
2. "One of the major threats to native biological diversity is now acknowledged by scientists and governments to be biological invasions caused by alien invasive species." In: IUCN guidelines for the prevention of biodiversity loss caused by alien invasive species. Approved by the 51st Meeting of the IUCN Council, Gland Switzerland, February 2000: www.iucn.org/themes/ssc/publications/policy/invasivesEng.htm
3. "They [invasive alien species] are considered to be the second leading cause of biodiversity loss, after habitat alteration." In: Convention on Biological Diversity, Tenth meeting, Bangkok, 7–11 February 2005, Item 5.4 of the provisional agenda. Indicators for assessing progress towards the 2010 target: numbers and cost of alien invasions.
4. H.A. Mooney, J.A. McNeely, L.E. Neville, P.J. Schei & J.K. Waage (red.). 2004. *Invasive Alien Species: Searching for Solutions*. Island Press, Washington, DC.
5. R. van der Meijden. 2005. Heukels' Flora van Nederland, ed. 23. Wolters-Noordhoff, Groningen.